

Tương quan sức mạnh, tầm ảnh hưởng của Mỹ và Trung Quốc hiện nay và xu hướng biến động trong thập niên tới

Trần Khánh*

Nhận ngày 3 tháng 9 năm 2021. Chấp nhận đăng ngày 25 tháng 11 năm 2021.

Tóm tắt: Hiện nay, Trung Quốc đã trở thành siêu cường thứ hai thế giới sau Mỹ. Xu hướng chuyển dịch theo hướng cân bằng tương đối về quyền lực, nhất là về kinh tế giữa hai nước này đang diễn ra. Trong thập niên tới, Trung Quốc có thể đuổi kịp hay thậm chí vượt Mỹ về Tổng sản phẩm quốc nội (GDP), nhưng khó vượt Mỹ về sức mạnh tổng hợp quốc gia cũng như tầm ảnh hưởng, vị thế trên trường quốc tế. Điều này được chế định bởi Mỹ hơn Trung Quốc không chỉ có sức mạnh tiềm năng cao về chất lượng nguồn lực con người, tiềm lực lớn về khoa học và công nghệ, nguồn tài nguyên thiên nhiên giàu có và thể mạnh hoán đổi của đồng đô la Mỹ trong giao dịch quốc tế, mà quan trọng hơn là có cơ chế, môi trường cho phép luôn đổi mới, sáng tạo, tạo ra giá trị mới cho phát triển.

Từ khóa: Mỹ, Trung Quốc, biến động về tương quan quyền lực, tầm ảnh hưởng.

Phân loại ngành: Quốc tế học

Abstract: Currently, China has become the world's second superpower after the US. The trend of shifting towards relative balance of power, especially in the field of economy, between these two countries is taking place. In the next decade, China may catch up with or even surpass the US in terms of gross domestic product (GDP), but it will be difficult for China to surpass the US in terms of national synergy as well as influence and position in the international arena. This is dictated by the US over China not only having high potential strength in terms of quality of human resources, big potential in science and technology, rich natural resources and the swapping strength of US dollars in international transactions. More importantly, it is the US that has the mechanisms and environments that allow innovation, creativity, and new value creation for development.

Keywords: USA, China, fluctuations in the correlation of power, influence.

Subject classification: International Studies

* Viện Nghiên cứu Đông Nam Á, Viện Hàn lâm Khoa học xã hội Việt Nam.

Email: trankhanhdna@yahoo.com.vn

1. Giới thiệu

Xét về sức mạnh tổng hợp quốc gia, hiện nay Trung Quốc đã trở thành siêu cường thế giới, chỉ sau Mỹ¹ (Lowy Institute, 2019, tr.4-5; 2020a, tr.5-6). Cả hai nước này đang ráo riết tập hợp lực lượng, sử dụng các công cụ, phương tiện khác nhau để giành chiến thắng trong cuộc đua quyền lực thế giới, trước hết là ở khu vực châu Á - Thái Bình Dương. Trong khi đó, các “vai diễn” khác có tầm quan trọng trong bàn cờ địa chính trị thế giới và khu vực như: Nga, Nhật Bản, Ấn Độ, Australia, Hàn Quốc, Liên minh châu Âu (EU), Hiệp hội các Quốc gia Đông Nam Á (ASEAN)... cũng chưa thể hiện rõ thái độ, lập trường của họ đối với cạnh tranh chiến lược Mỹ - Trung Quốc đang gia tăng. Cùng với đó, đại dịch Covid-19 đang tiếp diễn, chứa đựng nhiều hậu quả khốc liệt, khó lường. Chính vì vậy, dự báo về trật tự nói chung, sự biến động vị thế, tầm ảnh hưởng của Mỹ và Trung Quốc nói riêng trong thập niên tới là hết sức khó khăn. Tuy nhiên, đây là một vấn đề hệ trọng liên quan đến không gian sinh tồn và phát triển của các quốc gia, trong đó có Việt Nam. Đây cũng là vấn đề rất khó bởi thiếu tính định lượng và sự biến động của thế giới ngày nay quá phức tạp, khó lường. Bài viết này² dựa trên các nguồn tư liệu khác nhau và trên cơ sở, cách tiếp cận nghiên cứu về sức mạnh quốc gia và quan hệ quốc tế, chúng tôi thử so sánh, đánh giá vị thế, tầm ảnh hưởng của Mỹ và Trung Quốc hiện nay và dự báo xu hướng biến động trong thập niên tới.

2. Về kinh tế

Đại dịch Covid-19 đã thúc đẩy nhanh hơn sự đuổi kịp của Trung Quốc so với Mỹ về GDP. Năm 2019, GDP của Trung Quốc đạt con số 14,34 nghìn tỷ USD, bằng 67% (GDP của Mỹ năm 2019 là 21,43 nghìn tỷ USD) của Mỹ thì đến năm 2020, GDP của Trung Quốc tăng 2,3% đạt con số là 15,38 nghìn tỷ USD, bằng 70,4% của Mỹ (năm 2020, GDP Mỹ giảm 3,5% so với năm 2019, xuống còn 20,93 nghìn tỷ USD)³. Tỷ trọng GDP của Trung Quốc so với thế giới năm tăng từ 16,3% năm 2019 lên 17,8% năm 2020. Trong khi đó, GDP của Mỹ so với thế giới vẫn giữ mức khoảng 24% cả trong năm 2019 và 2020. Theo dự báo, nền kinh tế của Trung Quốc sẽ có tăng trưởng cao hơn Mỹ trong những năm sắp tới. Như vậy, khoảng cách GDP của Trung Quốc so với Mỹ sẽ tiếp tục thu hẹp nhưng khó

¹ Theo đánh giá của Viện Lowy, sức mạnh tổng thể quốc gia của Trung Quốc năm 2019 đạt chỉ số 75,9 điểm, thua Mỹ có 8,6 điểm (của Mỹ là 84,5 điểm), gần gấp đôi chỉ số của Nhật Bản và Ấn Độ và gấp hơn 2 lần so với Nga. Theo chỉ số này, Trung Quốc đã đạt được tiêu chí là siêu cường. Đến năm 2020, con số trên của Mỹ giảm còn xuống 81,6 điểm, trong khi đó Trung Quốc tăng lên con số 76,1 điểm. Các nước khác như Nhật Bản, Ấn Độ và Nga cũng sụt giảm tương tự Mỹ.

² Nghiên cứu này được tài trợ bởi Quỹ Phát triển khoa học và công nghệ Quốc gia (NAFOSTED) trong đề tài mã số 01/2018.NCUD.

³ GDP toàn cầu năm 2019 đạt con số 87,445 nghìn tỷ USD; sang năm 2020 giảm xuống còn 83,845 nghìn tỷ USD.

có bước tiến nhanh như những thập niên qua⁴ và có thể đến cuối thập niên thứ ba của thế kỷ XXI, GDP của Trung Quốc có thể bằng hoặc vượt Mỹ⁵.

Trung Quốc thập niên gần đây nổi lên như một công xưởng, bạn hàng lớn nhất thế giới. Bên cạnh các mặt hàng dệt may, Trung Quốc là một trong nước hàng đầu về sản xuất xi măng, sắt thép, đồ gia dụng, chế biến thực phẩm, các mặt hàng điện tử, bán dẫn, các thiết bị vận chuyển như tàu hỏa, ô tô⁶... Điều đáng chú ý là nền kinh tế số, nhất là trong các lĩnh vực như sản xuất điện tử, viễn thông, internet và các dịch vụ phần mềm Trung Quốc trong những năm gần đây tăng trưởng mạnh, đang trở thành một trong những lực lái chính của tăng trưởng kinh tế⁷ (Investopedia, 2020). Trong năm 2020, nền kinh tế số đã tạo ra tới gần 40% GDP của Trung Quốc (Huy Hoàng, 2021). Cùng với đó, Trung Quốc từ giữa những năm 90 của thế kỷ XX cho tới năm 2019 là nước thu hút đầu tư trực tiếp nước ngoài (FDI) lớn thứ hai trên thế giới và đến năm 2020 vượt Mỹ, trở thành nước thu hút FDI lớn nhất toàn cầu⁸. Những nỗ lực vượt bậc trên đã làm cho Trung Quốc trở thành “công xưởng thế giới”, nền kinh tế lớn nhất thế giới dựa trên GDP ngang giá sức mua (PPP) vào năm 2018⁹, trở lại soán ngôi nhà xuất khẩu lớn nhất thế giới từ năm 2017, bạn hàng thương mại số một thế giới vào năm 2018¹⁰ và là nước có nguồn dự trữ ngoại tệ đứng đầu thế giới trong gần hai thập niên qua và luôn ở mức trên 3 nghìn tỷ USD¹¹. Điều này làm đảo ngược vị thế thương mại mà trước đó Mỹ luôn chiếm vị trí hàng đầu, nhất là ở châu Á¹² (Ngọc Hà, 2020) và làm cho Trung Quốc trở thành một trong những nước hàng đầu thế giới về đầu tư

⁴ Tăng trưởng kinh tế bình quân hàng năm của Trung Quốc giai đoạn 1989-2019 đạt 9,4%. Trong năm 2019, do tác động của chiến tranh thương mại Mỹ - Trung, tăng trưởng kinh tế chỉ đạt 6%. Trong khi đó, tăng trưởng kinh tế của Mỹ chỉ đạt bằng khoảng 1/3 của Trung Quốc. Theo đánh giá trong thập niên tới, tăng trưởng kinh tế của Trung Quốc khó đạt mức cao như những thập niên trước, chỉ khoảng 5-6% năm.

⁵ Theo dự báo của Trung tâm Nghiên cứu kinh tế và kinh doanh Anh (CEBR) gần đây, Trung Quốc sẽ vượt Mỹ để trở thành nền kinh tế lớn nhất thế giới vào năm 2028, sớm hơn 5 năm so với dự báo trước đó. Trung tâm Nghiên cứu kinh tế Nhật Bản (JCER) cùng thời cũng đưa ra dự báo tương tự. Còn Ngân hàng Thế giới đưa ra dự báo là GDP của Trung Quốc bằng Mỹ vào năm 2030.

⁶ Xuất khẩu máy tính cỡ nhỏ của Trung Quốc chiếm 66% tổng thị trường xuất khẩu toàn cầu năm 2019 với mức giá trị 95,6 tỉ USD. Thị phần mặt hàng màn hình tinh thể lỏng dùng cho máy tính và điện thoại thông minh của nền kinh tế lớn thứ 2 thế giới cũng vượt mức 50% toàn cầu. Những mặt hàng khác Trung Quốc chiếm thị phần cao gồm có điều hòa nhiệt độ (57%), bộ rửa mặt và bộ nhà vệ sinh (80%).

⁷ Từ năm 2018 đến năm 2019, ngành công nghiệp này tạo ra doanh thu tới 1,1 nghìn tỷ USD.

⁸ FDI vào Trung Quốc năm 2020 tăng 4% lên mức 163 tỷ USD. Trong khi đó, Mỹ chỉ thu hút được 139 tỷ USD từ FDI, giảm gần 49% so với năm 2019.

⁹ Từ 2017, GDP tính theo ngang giá sức mua thì nền kinh tế của Trung Quốc đã ngang với Mỹ. Từ năm 2018 vượt Mỹ và đến năm 2019 vượt hơn Mỹ tới 587 tỷ USD. (Năm 2019, nền kinh tế Mỹ tính theo GDP ngang giá sức mua (PPP) ở mức 21.440 tỉ USD, trong khi nền kinh tế Trung Quốc được đo ở mức 27.310 tỉ USD).

¹⁰ Từ năm 2009, Trung Quốc đã trở thành nước xuất khẩu lớn nhất thế giới và nhì về nhập khẩu và đến năm 2013 nước này đã vượt qua Mỹ, trở thành cường quốc thương mại hàng đầu với 4.160 tỷ USD, trong đó, xuất khẩu đạt 2.210 tỷ và nhập khẩu là 1.950 tỷ. Sau đó, Mỹ lại trở lại đứng đầu thế giới và đến năm 2018, Trung Quốc lại vượt Mỹ, đạt con số về xuất khẩu là 1.744 tỷ USD, trong khi đó của Mỹ là 1.672 tỷ USD.

¹¹ Dự trữ ngoại tệ của Trung Quốc tính đến tháng 5/2021 là 3.221 tỷ USD, lớn khoảng gấp 3 lần của Nhật Bản và khoảng 25 lần của Mỹ.

¹² Năm 2000, kim ngạch thương mại của Mỹ với châu Á giá trị 703,4 tỷ USD, cao hơn 50% so với tổng thương mại toàn cầu của Trung Quốc là 474,3 tỷ USD, đồng thời, Mỹ đóng vai trò chủ đạo của 80% các nước trên thế giới. Nhưng từ 2018, Trung Quốc đã “soán ngôi” Mỹ, trở thành đối tác thương mại chủ chốt tại 128 quốc gia trên thế giới.

vốn ra nước ngoài¹³. Theo đánh giá của Viện Lowy thì đến năm 2019, sức mạnh tổng thể về kinh tế của Trung Quốc và Mỹ về cơ bản là ngang nhau¹⁴.

Tuy sức mạnh, ảnh hưởng kinh tế của Trung Quốc trong những năm gần đây được gia tăng nhanh, sánh ngang, thậm chí còn nhỉnh hơn Mỹ về các quan hệ kinh tế (khả năng thực hiện các biện pháp, đòn bẩy để mở rộng ảnh hưởng thông qua các mối quan hệ phụ thuộc lẫn nhau trong thương mại, đầu tư và ngoại giao kinh tế) và có ảnh hưởng nổi trội ở một số khu vực, nhất là ở Đông Nam Á¹⁵ (ISEAS - Yusof Ishak Institute, 2021), nhưng nước này đang đối mặt với nhiều thách thức lớn cả từ bên trong và bên ngoài. Khủng hoảng về nhân khẩu bởi tỷ lệ sinh giảm và già hóa dân số trước khi giàu là một *thách thức đang hiện hữu từ bên trong*¹⁶. Theo dự báo của nhiều chuyên gia, từ nay cho đến 2030, nguồn nhân lực của Trung Quốc sẽ suy giảm và sau 2030 sẽ suy giảm thêm 0,5% và vì vậy, đến năm 2030, nền kinh tế Trung Quốc có thể chỉ bằng 87% của Mỹ, cao hơn mức 70% như năm 2020 (Trung Nhân (theo Telegraph), 2021). Đến cuối thập niên 40 của thế kỷ XXI, Trung Quốc sẽ mất đi 200 triệu người trong độ tuổi lao động và có thêm 300 triệu người già. Khi đó tỉ lệ người lao động và người về hưu sẽ đạt mức 2/1, khác với tỷ lệ hiện nay là 8/1 (Lê Thị Thanh Loan (biên dịch), 2021). Cùng với đó, năng suất lao động của Trung Quốc ít được cải thiện còn thua Mỹ tới 14 lần. Thêm vào đó, nợ công của Trung Quốc có xu hướng tăng nhanh¹⁷ và tình trạng nghèo đói vẫn còn cao¹⁸. Hơn nữa, Trung Quốc còn phụ thuộc nhiều vào Mỹ về công nghệ nguồn. Điều quan trọng không kém là nguồn tài nguyên thiên nhiên của Trung Quốc không giàu có như Mỹ nhưng lại khai thác gần cạn kiệt. Tăng trưởng kinh tế của Trung Quốc ngày càng phụ thuộc lớn vào nhập khẩu năng lượng và các nguồn tài nguyên khác. Thêm vào đó, đồng đô la Mỹ vẫn còn là đồng tiền thống trị thế giới¹⁹ cho dù Trung Quốc có nguồn dự trữ ngoại tệ khổng lồ, gấp khoảng 25 lần của Mỹ. Ngoài ra, các vấn đề nội trị liên quan Hồng Kông, Tân Cương, Tây Tạng cũng tạo ra áp lực đáng kể cho

¹³ Tính đến năm 2021, Trung Quốc đứng thứ 3 sau Mỹ và Nhật Bản về tổng đầu tư vốn ra nước ngoài. Trong những năm gần đây, vốn của Trung Quốc đầu tư ở nước ngoài hàng năm đạt khoảng 150 tỷ USD.

¹⁴ Năm 2019, tổng số điểm về sức mạnh kinh tế của Trung Quốc là 93,0/100 điểm. Còn của Mỹ có con số là 92,5/100 điểm. Đến năm 2020, nguồn lực tiềm năng kinh tế (economic capability) và mối quan hệ kinh tế (economic relationships) của Trung Quốc tăng giảm không đáng kể với con số tương ứng là - 0,5 và +1,4 so với năm 2019. Trong khi đó, hai chỉ số trên của Mỹ đều giảm đáng kể với con số tương ứng là -5,9% và -4,8% so với năm 2019.

¹⁵ Theo khảo sát và đánh giá thường niên năm 2021 của Viện Nghiên cứu Đông Nam Á của Singapore thì sức mạnh ảnh hưởng kinh tế của Trung Quốc ở Đông Nam Á chiếm 73,3% năm 2019, tăng lên 79,2% năm 2020 và dự đoán giữ mức 76,3% trong năm 2021. Trong khi đó của Mỹ có tỷ lệ tương ứng là 7,4%, 9,8% và 6,5%.

¹⁶ Theo điều tra dân số của Trung Quốc năm 2020 thì tỷ lệ người từ 60 tuổi trở lên chiếm gần 19% dân số cả nước. Theo dự báo đến năm 2035, hơn ¼ dân số nước này là người già trên 60 tuổi. Trong khi đó thu nhập bình quân GDP đầu người của Trung Quốc chỉ bằng khoảng 1/6 của Mỹ.

¹⁷ Tỷ lệ nợ công trên GDP của Trung Quốc tăng từ 48,8% năm 2018 lên 52,6% năm 2019 và đạt con số 61,7% vào năm 2020. Tổng nợ của Trung Quốc trên GDP năm 2018 là 297%, năm 2019 là 303% và năm 2020 là 317%. Theo dự báo đến năm 2024 sẽ đạt mức 335%.

¹⁸ Theo ước tính, trong năm 2020, tại Trung Quốc có khoảng 43 triệu người sống với mức thu nhập dưới 1 USD, mức chuẩn mà nước này đưa ra.

¹⁹ Trong những năm gần đây, trong kho dự trữ ngoại tệ của các chính phủ trên thế giới, chỉ có khoảng 1,1% là đồng Nhân dân tệ so với mức 64% là đồng USD.

tăng trưởng kinh tế. Sự gia tăng cạnh tranh, có xu hướng phân tách, đối đầu Mỹ - Trung có lẽ là *thách thức lớn nhất từ bên ngoài*. Mỹ vẫn đang duy trì áp thuế cao với hàng nhập khẩu từ Trung Quốc. Mỹ gia tăng kiểm soát việc Trung Quốc mua lại các doanh nghiệp mũi nhọn của Mỹ, trừng phạt một số tập đoàn công nghệ hàng đầu của Trung Quốc, vận động đồng minh, đối tác không sử dụng sản phẩm công nghệ thuộc viễn thông, nhất là công nghệ 5G của Trung Quốc... Hơn nữa, các nước khác trên thế giới, nhất là từ khi đại dịch Covid-19 bùng nổ có xu hướng phục hồi và tăng cường đầu tư sản xuất tại chỗ để phục vụ thị trường nội địa và giảm bớt sự phụ thuộc vào một nước lớn như Trung Quốc²⁰ nên vai trò của Trung Quốc như một “công xưởng của thế giới” có thể bị hạn chế hoặc suy giảm trong những năm tới.

Điều đáng chú ý là do căng thẳng quan hệ giữa Mỹ - Trung Quốc gia tăng, tác động mặt trái của Sáng kiến Vành đai và Con đường (BRI) nên đầu tư trực tiếp hai chiều của Trung Quốc suy giảm khá nhanh, nhất là giữa Mỹ và Trung Quốc. Đầu tư trực tiếp hai chiều của hai nước này giảm nhanh từ 62 tỷ USD năm 2016 xuống còn 16 tỷ năm 2020 (giảm tới 75%), trong đó đầu tư vào lĩnh vực công nghệ giảm tới 96%²¹(Cheng Ting-Fang and Lauly, 2021). Điều này chủ yếu bắt nguồn từ sự kiểm soát chặt chẽ từ phía Mỹ trong việc hạn chế hay cấm Trung Quốc trao đổi các tập đoàn công nghệ cao của Mỹ.

3. Về quân sự và công nghệ

3.1. Về quân sự

Mặc dù còn thua khá xa so với Mỹ về tiềm lực quân sự, nhất là về kỹ thuật - công nghệ, khả năng tác chiến trên không và trên biển cũng như hợp đồng tác chiến với các đối tác bên ngoài, cả ở tầm khu vực và toàn cầu, nhưng sức mạnh quân sự của Trung Quốc trong thập niên gần đây tăng rất nhanh. Theo đánh giá của Viện Lowy, năm 2020, nguồn lực tiềm năng quân sự (military capability) và khả năng triển khai hệ thống và các mạng lưới phòng thủ (Defence networks) của Trung Quốc chỉ thua Mỹ²². Chỉ số Defence networks của Trung Quốc tăng từ vị trí thứ 12 trên thế giới vào năm 2018 lên vị trí thứ 8 vào năm 2020 (Lowy Institute, 2020b). Theo đánh giá của Global Firepower năm 2021 thì sức mạnh quân sự của Trung Quốc đứng thứ 3 sau Mỹ và Nga, nhưng chênh lệch không quá lớn, trong đó: của Mỹ là 0,072; của Nga là 0,080 và của Trung Quốc là 0,086 (Global Firepower, 2021).

²⁰ Mỹ từ 2017 kêu gọi và khuyến khích các công ty Mỹ “quay lại Hoa Kỳ”, tạo việc làm “trên đất nước cho người Mỹ”. Ấn Độ cũng đưa ra khẩu hiệu “Meke in India”, Pháp cũng đưa ra khẩu hiệu “Make in France”. Các nước nhỏ như Việt Nam, Thái Lan... cũng có xu hướng như vậy.

²¹ Vốn đầu tư trực tiếp của Trung Quốc vào Mỹ giảm từ 48,5 tỷ USD năm 2016 xuống còn 7,2 tỷ USD năm 2020, giảm tới 85%. Đầu tư của Mỹ vào Trung Quốc trong giai đoạn này giảm tới 38%.

²² Chỉ số Military Capability và Defence Networks của Mỹ năm 2020 vẫn đứng đầu thế giới với số điểm tương ứng là 93,5 và 85,1. Trong khi đó Military capability của Trung Quốc đứng thứ ba trên thế giới với 66,8 điểm và Defence Networks đứng thứ tám trên thế giới với 24,1 điểm.

Điều đáng chú ý là Trung Quốc hai thập niên gần đây, nhất là từ khi Tập Cận Bình lên cầm quyền tập trung các nguồn lực để hiện đại hóa quân đội, nhất là về sản xuất vũ khí hiện đại cho hải lục và không quân. Chi phí quốc phòng tăng nhanh từ 106 tỷ USD năm 2012 lên con số 261 tỷ USD vào năm 2019, không chỉ cho phép Trung Quốc nhập nhiều vũ khí hiện đại, mà quan trọng hơn là tự sản xuất hàng loạt vũ khí thiết bị quân sự tối tân như máy bay tàng hình J-20, Y-20; tàu sân bay 001A; tên lửa DF-41; tên lửa phóng từ tàu ngầm JL-3 và hệ thống Bắc Đầu Vệ Tinh... Cùng với đó, Trung Quốc mở rộng tầm ảnh hưởng nhanh chóng cả trên không và trên biển như: phóng phi thuyền vào không gian, đưa tàu tự hành lên Sao Hỏa, mặt Trăng, thực hiện chiến lược “Đại Dương xanh”, xây dựng các căn cứ quân sự và hậu cần trên các chuỗi đảo kéo dài từ đảo Hải Nam xuống Biển Đông sang vùng biển thuộc phía bắc Ấn Độ Dương đến châu Phi... Trung Quốc đang nỗ lực và có tham vọng là hiện đại hóa toàn diện lực lượng quân sự một cách cơ bản vào năm 2035 và chuyển đổi quân đội Trung Quốc thành “đẳng cấp thế giới” vào năm 2049 (Department of Defense USA, 2020). Tuy nhiên, sức mạnh quân sự của Trung Quốc còn thua khá xa Mỹ cho dù Trung Quốc đầu tư mạnh mẽ vào quân sự. Chi phí quốc phòng của Mỹ năm 2019 là 732 tỷ USD và năm 2020 là 738 tỷ USD, chiếm hơn 18% ngân sách quân sự của thế giới, gấp gần 3 lần của Trung Quốc²³ (RFI, 2020). Cùng với đó, Mỹ vẫn vượt trội so với Trung Quốc về lực lượng không quân, hải quân, đầu đạn hạt nhân và hệ thống căn cứ quân sự, quân đồng minh chiến lược trên thế giới²⁴. Chính quyền Mỹ từ thời Tổng thống Donald Trump, nhất là từ thời Tổng thống Joe Biden đã đang dồn sức duy trì ưu thế về công nghệ quân sự như đầu tư mới hàng tỷ USD nâng cấp và phát triển các vũ khí tự động, các phương tiện giám sát không gian...²⁵ Cuộc tranh đua này là một trong những nhân tố chủ chốt quyết định sức mạnh tổng thể quốc gia cũng như vị thế, tầm ảnh hưởng chiến lược của hai siêu cường này, trước hết là ở khu vực châu Á - Thái Bình Dương trong thập niên tới.

3.2. Về công nghệ

Khoảng cách công nghệ giữa Mỹ và Trung Quốc đã và đang thu hẹp nhanh trong khoảng một thập niên qua. Một số lĩnh vực như mạng viễn thông 5G của Trung Quốc đã đuổi kịp hoặc vượt Mỹ. Từ thập niên đầu thế kỷ XXI, Trung Quốc đã chủ trương độc lập về công nghệ, muốn chuyển đất nước từ một công xưởng của thế giới thành “phòng thí nghiệm của thế giới”, nơi tạo ra những sản phẩm có chất lượng cao như Mỹ, Tây Âu và Nhật Bản. Từ năm 2015, khi Trung Quốc công bố kế hoạch “Make in China 2025”, trong đó tập trung

²³ Đây là con số chính thức công bố vào ngày 27/04/2020 của Viện Nghiên cứu Hòa bình Quốc tế Stockholm (SIPRI).

²⁴ Tính đến năm 2020, Mỹ có 13.264 máy bay quân sự các loại, 6.185 đầu đạn hạt nhân, 20 tàu sân bay và hàng chục căn cứ quân sự lớn rải khắp thế giới và giữ vai trò lãnh đạo chính của NATO và các quan hệ đồng minh rộng lớn ở châu Á - Thái Bình Dương thì Trung Quốc chỉ 3.210 máy bay quân sự, 290 đầu đạn hạt nhân, 2 tàu sân bay và một căn cứ quân sự ở Djibouti.

²⁵ Vào ngày 13/07/2021, Bộ trưởng Quốc phòng Mỹ Lloyd Austin phát biểu trong Hội nghị Quốc tế do Ủy ban An ninh Quốc gia về Trí tuệ nhân tạo rằng: Mỹ sẽ chi khoảng 1,5 tỷ USD cho nghiên cứu và phát triển Trí tuệ nhân tạo (AI) trong 5 năm tới.

phát triển các lĩnh vực như: công nghệ thông tin, robot, vũ trụ, hóa dược để đến năm 2025 đi đầu thế giới trong các lĩnh vực này. Thập niên gần đây, Trung Quốc là một trong những nước đầu tư mạnh nhất cho nghiên cứu và phát triển (R&D) về khoa học và công nghệ. Vốn đầu tư cho lĩnh vực này của Trung Quốc năm 2008 mới chỉ 135 tỷ USD, nhưng đến năm 2017 là 443 tỷ USD, 2018 là 439 tỷ USD, chiếm gần 1/4 đầu tư vào R&D của thế giới (năm 2014 chỉ chiếm hơn 1/5), và gần bằng con số 484 tỷ năm 2017 và 460,6 tỷ năm 2018 của Mỹ. Cùng với đó, Trung Quốc những năm gần đây đã vượt Mỹ, trở thành nước đứng đầu thế giới về số lượng siêu máy tính²⁶ (Lowy Institute, 2020a, tr.10), về đăng ký bằng phát minh, sáng chế (Nguyễn Việt Lâm, 2020). Tính đến năm 2020, Trung Quốc đã có tới 3.000 bằng phát minh, sáng chế về công nghệ lưỡng tử, gấp đôi Mỹ (Du Nam (theo Nikkei), 2021). Cùng với đó, Trung Quốc đã vượt Mỹ số lượng các bài báo khoa học trong lĩnh vực tự nhiên được đăng tải²⁷ (Hội đồng lý luận Trung ương, 2021).

Tuy nhiên, còn quá sớm để khẳng định Trung Quốc sẽ vượt Mỹ về công nghệ trong những năm sắp tới. Mỹ hiện tại vẫn đứng đầu danh sách các trường đại học có uy tín và chất lượng nhất thế giới. Các phát minh sáng chế công nghệ và bài báo khoa học của Mỹ thường có tính đột phá và lan tỏa lớn. Mỹ là nơi thu hút số một sinh viên và các nhân tài khắp thế giới đến học tập và làm việc, nơi có Thung lũng Silicon luôn dẫn đầu thế giới về sáng tạo công nghệ. Mỹ vẫn đứng đầu về công nghệ nguồn, về sản xuất các chip điện tử tiên tiến, về công nghệ robot và bán dẫn, công nghệ hàng không và vũ trụ, công nghệ phần mềm²⁸ (Lowy Institute, 2020a; RFI, 2021a). Hơn nữa, từ khi Tổng thống Joe Biden lên cầm quyền đã dành ưu tiên đầu tư lớn cho lĩnh vực này²⁹. Cùng với đó, Mỹ tăng cường bảo hộ tài sản trí tuệ, chống lại sự xâm phạm hay ăn cắp bản quyền từ phía Trung Quốc, kiểm soát chặt chẽ hơn các sinh viên, nghiên cứu sinh Trung Quốc học tập hay nghiên cứu ở các cơ sở nhạy cảm về khoa học và công nghệ, đồng thời xúc tiến thành lập “Liên minh số” với các nước đồng minh để cạnh tranh với Trung Quốc³⁰. Tuy nhiên, các biện pháp mà Mỹ đang tiến hành cũng góp phần thúc đẩy Trung Quốc tăng tốc đầu tư, không chỉ để tự chủ công nghệ, mà còn vươn lên thách thức vai trò của Mỹ. Đây thực sự là cuộc tranh đua có ý nghĩa quyết định hàng đầu xác định vị thế quyền lực Mỹ - Trung nói riêng, trật tự thế giới nói chung trong thập niên tới.

²⁶ Năm 2020, trên toàn thế giới có khoảng 500 siêu máy tính, trong đó Trung Quốc có 229 chiếc, Mỹ có 117 chiếc và Nhật Bản có 29 chiếc.

²⁷ Theo báo cáo “Chỉ số khoa học và công nghệ do Viện Chính sách Khoa học và Công nghệ quốc gia của Nhật Bản công bố vào tháng 8/2020, Trung Quốc có 310.000 bài báo về khoa học tự nhiên có chất lượng, chiếm 19,9% của thế giới, trong đó Mỹ đứng sau với 280.000 bài (chiếm 18,3%), bỏ xa các vị trí tiếp theo là Đức, Nhật Bản, Anh.

²⁸ Trong 3 năm (từ 2018 đến 2020), Mỹ đã phóng lên quỹ đạo tới 615 vệ tinh, gấp hơn 3 lần Trung Quốc.

²⁹ Tổng thống Joe Biden vào ngày 25/03/2021 đã tuyên bố rằng Mỹ sẽ chi đến 2% GDP cho lĩnh vực nghiên cứu và phát triển công nghệ mới thay cho 0,7%. Vào ngày 8/6/2021, Thượng viện Mỹ đã phê chuẩn kế hoạch trị giá 200 tỷ USD để phát triển công nghệ giúp các công ty công nghệ Mỹ.

³⁰ Tổng thống Joe Biden đang xúc tiến thành lập “Liên minh số với Hàn Quốc, Nhật Bản và với nhiều nước thuộc EU. Vào ngày 24/09/2021, Nhóm Bộ Tứ (QUAD) tại hội nghị thượng đỉnh tổ chức ở Washington đã nhất trí với nhau thúc đẩy hợp tác công nghệ, nhất là mạng 5G.

4. Về ngoại giao và mô hình phát triển

4.1. Về ngoại giao

Trung Quốc từ cuối thập niên đầu thế kỷ XXI, nhất là từ thời Tập Cận Bình cầm quyền không còn thời kỳ “giấu mình chờ thời” như trước đó, mà đã chuyển sang “phát cờ” chủ động tạo dựng cuộc chơi mới với tư cách là một siêu cường mới nổi. Nếu như trước đây, Trung Quốc chủ yếu chủ động đề xuất và tham gia vào các thể chế hợp tác đa phương có không gian địa lý gần gũi với Trung Quốc như Đông Nam Á, Đông Bắc Á và thiên về hợp tác kinh tế thì khoảng một thập niên gần đây, nước này triển khai chiến lược tấn công ngoại giao đa diện và mang tính toàn cầu, từ châu Á tới châu Âu, châu Phi và Mỹ Latinh, từ Thái Bình Dương đến Ấn Độ Dương, Bắc Cực và Nam Cực³¹. Cùng với ngoại giao kinh tế, Trung Quốc cũng tấn công mạnh trên mặt trận “ngoại giao văn hoá” (tuyên truyền văn hoá, hợp tác giáo dục, dạy và học tiếng Hán...) và “ngoại giao nhân dân” (thăm hữu nghị, hội đàm, trao đổi ý kiến, hội thảo, hội nghị quốc tế, phát triển du lịch...)³². Một trong những biểu hiện về sức mạnh ngoại giao là Trung Quốc tính đến năm 2019 đã vượt Mỹ, trở thành quốc gia có số lượng cơ sở ngoại giao đoàn nhiều nhất thế giới và cũng là nước có chỉ số ảnh hưởng ngoại giao đứng đầu ở châu Á (Lowy Institute, 2019). Cùng với đó, Trung Quốc đã khá thành công lôi kéo được nhiều nước ủng hộ họ về vấn đề dân chủ và nhân quyền ở Tân Cương³³ (RFI, 2021b). Tuy nhiên, ảnh hưởng ngoại giao của Trung Quốc có chiều hướng suy giảm từ năm 2020³⁴ bởi nước này thực hiện chính sách và hành vi “ngoại giao chiến lang”, sử dụng quá mức “ngoại giao tiền bạc”, “ngoại giao ép buộc”, “ngoại giao vạch đường đờ” liên quan đến vấn đề Biển Đông, biển Hoa Đông, Đài Loan và dân chủ nhân quyền. Thêm vào đó, việc Trung Quốc thiếu minh bạch về nguồn gốc Covid-19 và tìm cách cản trở đội điều tra của WHO tiếp cận phòng thí nghiệm ở Vũ Hán cũng góp phần làm suy giảm sức mạnh ngoại giao của Trung Quốc trong những năm gần đây (Lê Huyền (theo CNBC), 2021).

Vị thế của Mỹ nói chung, ảnh hưởng ngoại giao nói riêng cũng bị suy giảm tương đối bởi bản sắc dân túy trong đối nội và xu hướng biệt lập trong đối ngoại, coi “nước Mỹ

³¹ Từ cuối thập niên đầu của thế kỷ XXI, Trung Quốc đã chủ động lập nên Hội nghị Cấp cao Trung Quốc - châu Phi, Hội nghị BRIC (gồm Brazil, Nga, Ấn Độ và Trung Quốc), Hội nghị Cấp cao Trung Quốc - châu Mỹ Latinh, thành lập Diễn đàn hợp tác Trung Quốc - các quốc gia Trung và Đông Âu (CEEC - China) vào năm 2012. Từ năm 2013 đưa ra và thực hiện Sáng kiến Vành đai và Con đường (BRI). Cùng với đó, Trung Quốc đưa ra sáng kiến thành lập Khu vực thương mại tự do châu Á - Thái Bình Dương (FTAAP) vào năm 2014 để thay thế cho TPP, thúc đẩy và ký RCEP cũng như Ký Hiệp định đầu tư với EU vào năm 2020, v.v..

³² Tính đến giữa thập niên thứ hai của thế kỷ XXI, đã có tới 471 Học viện Không Tử cùng với 730 lớp học Không Tử được thành lập tại 125 quốc gia và vùng lãnh thổ trên thế giới, trong đó phần lớn là ở châu Âu và châu Mỹ. Trung Quốc đã tài trợ vốn cho nhiều hoạt động đối ngoại văn hóa và du học. Trong thập niên gần đây, số lưu học sinh của Trung Quốc chiếm khoảng 1/5 tổng lưu học sinh toàn thế giới.

³³ Mỹ và nhiều nước Tây Âu năm 2021 đã đệ trình lên Liên Hợp Quốc một nghị quyết lên án Trung Quốc đàn áp người Duy Ngô Nhĩ ở Tân Cương. Tuy nhiên nghị quyết đó bị 46 nước bác bỏ.

³⁴ Theo đánh giá của Lowy Institute, ảnh hưởng ngoại giao của Trung Quốc suy giảm tới 5,1% so với năm 2019.

trên hết” của chính quyền Donald Trump. Theo đánh giá của Viện Lowy, từ năm 2018 đến 2020, chỉ số ảnh hưởng ngoại giao của Mỹ ở châu Á đứng sau Trung Quốc (Lowy Institute, 2020a). Tuy nhiên, từ năm 2021 trở đi, cùng với sự suy giảm tương đối về uy tín ngoại giao của Trung Quốc, chính sách “nước Mỹ trở lại” của chính quyền Joe Biden, nhất là các vấn đề như: tập hợp lực lượng các nước dân dân chủ, chống chế độ độc tài, phi dân chủ, quan tâm nhiều hơn vào giải quyết các vấn đề an ninh xuyên quốc gia và toàn cầu, trong đó có biến đổi khí hậu và dịch bệnh đang từng bước lấy lại ảnh hưởng ngoại giao bị suy giảm trước đó. Tuy nhiên, uy tín, sức mạnh ngoại giao của Mỹ cũng đang bị thách thức, trước hết là sự công phá từ phía Trung Quốc, Nga và phản ứng trái chiều của không ít các nước trên thế giới, nhất là các nước có nền chính trị và lợi ích khác Mỹ. Cùng với đó, Mỹ khó có thể đủ sức mạnh kinh tế và quân sự để trải rộng khắp mọi nơi, làm nền cho mặt trận ngoại giao, trong khi xu hướng hầu hết các nước muốn đa phương hóa, đa dạng hóa, tăng cường tự chủ chiến lược, không muốn đứng về phe nào hay cực quyền nào trong quan hệ quốc tế. Việc Mỹ rút quân khỏi Afghanistan hồi tháng 8/2021 là một ví dụ về sự giới hạn quyền lực của Mỹ nói chung, sức mạnh ngoại giao nói riêng.

4.2. Về mô hình phát triển

Có thể nói, sự thành công ngoạn mục trong tăng trưởng kinh, xóa đói, giảm nghèo, có bước tiến nhanh về công nghệ. Những dự án lớn về phát triển cơ sở hạ tầng đầy quyền rũ như BRI và chính sách quảng bá giá trị, hình ảnh văn hóa của Trung Quốc trong thập niên gần đây đã làm tăng sức mạnh tổng thể của Trung Quốc, tạo ra sức hút khá lớn đối với nhiều nước, nhất là các nước đang phát triển. Gần đây, sự khá thành công của Trung Quốc trong không chế đại dịch Covid-19, phục hồi khá tốt trong tăng trưởng kinh tế và sự hào phóng trong việc cung cấp vaccine cho nhiều nước cũng tạo thêm sự hấp dẫn của mô hình quản trị nhà nước Trung Quốc. Điều đáng chú ý là việc Trung Quốc thành công trong việc sử dụng công cụ của chủ nghĩa tư bản, đặc biệt là về tài chính và toàn cầu hóa để xây dựng một mô hình chủ nghĩa tư bản Nhà nước mà Trung Quốc thường gọi là mô hình “kinh tế thị trường xã hội chủ nghĩa” và việc nước này tiến hành phát triển nền kinh tế xanh, đẩy nhanh số hóa nền kinh tế để tăng sức cạnh tranh trên trường quốc tế đã và đang thu hút sự quan tâm không nhỏ của nhiều nước trên thế giới. Cùng với đó, Trung Quốc tăng cường truyền bá giá trị của mô hình phát triển của họ và cho rằng mô hình dân chủ của phương Tây không phải là giải pháp duy nhất, rằng Trung Quốc đang “mở ra một con đường cho các nước đang phát triển khác để đạt được hiện đại hóa”³⁵. Thực tiễn cho thấy rằng, chế độ do một đảng lãnh đạo, quyền lực tập trung có một lợi thế là nó có thể nhanh chóng huy động nguồn nhân lực lớn để giải quyết vấn đề lớn đặt ra của đất nước. Điều này cũng khá hấp dẫn đối với những nước có nền quản trị quốc gia gần giống Trung Quốc³⁶ (ISEAS -

³⁵ Đây là lời phát biểu của Tập Cận Bình trong đại hội Đảng Cộng sản Trung Quốc lần thứ 19 năm 2017.

³⁶ Theo khảo sát của ISEAS – Yusoff Ishak năm 2021, sức mạnh ảnh hưởng về chính trị và các vấn đề chiến lược ở Đông Nam Á nghiêng về Trung Quốc so với các quốc gia, thực thể khác. Tầm ảnh hưởng chính trị của Trung Quốc tại khu vực này theo tính toán chiếm tới 45,2% năm 2019 và tăng lên tới 52,2% năm 2020 và

Yusof Ishak Institute, 2021). Ngoài ra, sự suy giảm tương đối vị thế, sức mạnh của Mỹ với tư cách là nước hấp dẫn về mô hình kinh tế, đi đầu về khoa học và công nghệ, dân chủ và đoàn kết quốc gia trong những năm gần đây cũng có những vấn đề rắc rối làm cho một số nước nhìn sang mô hình phát triển của Trung Quốc hay độc lập lựa chọn riêng cho mô hình phát triển của mình.

Tuy nhiên, sức mạnh và tầm ảnh hưởng của mô hình phát triển Trung Quốc hiện đang bị thách thức chính bởi tham vọng quá mức trong việc mở rộng không gian sinh tồn của họ. Trung Quốc từ thời Tập Cận Bình chính thức hô hào thực hiện “Giấc mơ Trung Hoa”³⁷, đưa Trung Quốc trở thành quốc gia hùng mạnh, quân đội hùng mạnh nhất thế giới vào năm 2049. Phát biểu tại lễ kỷ niệm 100 ngày thành lập Đảng Cộng sản Trung Quốc (01/07/2021), Tập Cận Bình nhấn mạnh rằng: “Sự phục hưng vĩ đại của Trung Quốc đã bước vào một tiến trình lịch sử không thể đảo ngược” (RFI, 2021c). Để nhanh chóng thực hiện giấc mơ này, Trung Quốc hơn lúc nào hết đề cao vai trò của quân đội và cho rằng, cần phải hiện đại hóa nhanh, toàn diện để bảo vệ “lợi ích phát triển” cả ở ngoài biên giới quốc gia, vươn lên đảm nhận “Sứ mệnh toàn cầu”³⁸. Để bảo vệ tính “chính đáng” của “giấc mơ Trung Hoa”, tăng tốc cuộc chơi quyền lực mới, Trung Quốc những năm gần đây còn mở chiến dịch giáo dục lịch sử và văn hóa truyền thống, nhất là đối với giới trẻ, rằng dân tộc Trung Hoa là “dân tộc lâu đời nhất, lớn nhất, văn minh nhất, ưu tú nhất” và người Trung Quốc “đừng quên quốc sỉ”, kích động công luận khơi dậy hiềm khích trong quá khứ lịch sử với Nhật Bản trong Chiến tranh Thế giới lần thứ II, với châu Âu thời kỳ Chiến tranh Nha Phiến ở thế kỷ XIX (Luu Minh Phúc, 2010; Cao Huy Thuần, 2014). Chính khát vọng và những hành động quyết đoán của Trung Quốc muốn nhanh chóng trở về với vị trí vượt trội, “Quốc gia trung tâm của thiên hạ” đã và đang làm cho thế giới có cái nhìn tiêu cực về Trung Quốc đang gia tăng nhanh trong những năm gần đây³⁹ (RFI, 2021d). Theo khảo sát và đánh giá thường niên của Viện Nghiên cứu Đông Nam Á Singapore năm công bố vào ngày 17/02/2021 thì số người ở khu vực Đông Nam Á ủng hộ, tin tưởng vào Trung Quốc giảm khá nhanh, nơi mà Trung Quốc chiếm vị trí nổi trội về ảnh hưởng kinh tế, từ tỷ lệ 19,6% năm 2019 xuống còn 16,1% năm 2020 và giữ ở con số 16,5% vào đầu năm 2021. Trong đó, tỷ lệ người tin và ủng hộ Mỹ tăng nhanh, từ con số 27,3% năm 2019 lên 30,3%

đến năm 2021 có suy giảm chút ít xuống còn 49,1%. Trong khi đó của Mỹ ít thay đổi với tỷ lệ tương ứng là 30,5% ; 26,7% và 30,4%.

³⁷ “Giấc mơ Trung Hoa” được bàn luận nhiều từ đầu năm 2010 khi Đại tá Luu Minh Phúc cho ra đời cuốn sách với tiêu đề *Đừng đầu thế giới: Giấc mơ 100 năm của Trung Quốc*. Tổng bí thư Tập Cận Bình nhân chuyến thăm cuộc triển lãm “Con đường phục hưng Trung Hoa” vào tháng 11/2012 tại Quảng Châu đã phát biểu rằng, “thực hiện cuộc phục hưng vĩ đại của dân tộc Trung Hoa chính là giấc mơ vĩ đại nhất của dân tộc Trung Hoa từ cận đại đến nay”.

³⁸ Điều này được thể hiện rõ nét trong “Sách trắng quốc phòng Trung Quốc 2015” rằng: “Để đáp ứng yêu cầu mới từ lợi ích chiến lược phát triển của đất nước, lực lượng vũ trang sẽ tham gia tích cực vào cả hợp tác an ninh khu vực và thế giới lẫn bảo vệ hiệu quả lợi ích của Trung Quốc ở nước ngoài”.

³⁹ Theo thăm dò của Trung tâm Pew công bố ngày 30/06/2021 thì người dân Bắc Mỹ, châu Âu và châu Á có cái nhìn tiêu cực về Trung Quốc. Tại Nhật Bản, ấn tượng xấu về Trung Quốc tăng lên 88%. Ở Hàn Quốc cứ 10 người thì có 9 người nói rằng Bắc Kinh không hề tôn trọng tự do cá nhân. Tại Mỹ, số người có cái nhìn tiêu cực về Trung Quốc lên tới 76%, tăng gần 30% so với năm 2017.

năm 2020 và đến đầu năm 2021 tăng vọt lên tới 48,3%. Cũng theo khảo sát này, thì đến đầu năm 2021 có tới 61,5% người được hỏi tại Đông Nam Á sẽ đứng về phía Mỹ nếu buộc phải chọn giữa Washington và Bắc Kinh. Con số này tăng so với mức 53,6% trong kết quả khảo sát năm 2020⁴⁰ (ISEAS - Yusof Ishak Institute, 2021).

Trong khi đó, chính thể của Mỹ cũng đang bị thách thức không chỉ bởi sự trỗi dậy của Trung Quốc, mà còn từ sự chia rẽ, xói mòn bên trong của nền dân chủ Mỹ. Điều này thể hiện rõ nét qua cuộc bầu cử Tổng thống Mỹ năm 2020. Tổng thống Joe Biden và giới tinh hoa Mỹ đã bước đầu nhận ra những khiếm khuyết, đang nỗ lực đưa “nước Mỹ trở lại” với vai trò lãnh đạo các nền dân chủ chống lại các chế độ độc tài, đi đầu giải quyết các vấn đề toàn cầu. Chính điều này đang góp phần làm cho uy tín của Mỹ trên thế giới dưới thời Tổng thống Joe Biden tăng lên nhanh so với thời Donald Trump cầm quyền⁴¹ (Ngọc Ánh (theo CNBC), 2021).

5. Kết luận

Thứ nhất, tương quan sức mạnh và tầm ảnh hưởng quyền lực giữa Mỹ và Trung Quốc đang chuyển dịch theo hướng tiến tới sự cân bằng tương đối, nhất là về kinh tế. Tuy nhiên, trong thập niên tới, Trung Quốc chưa thể vượt Mỹ về sức mạnh tổng thể quốc gia cho dù GDP của Trung Quốc có đuổi kịp hay thậm chí vượt Mỹ. Mặc dù có thể như vậy, nhưng tính ổn định và bền vững của nền kinh tế Mỹ vẫn cao hơn của Trung Quốc bởi Mỹ vẫn sẽ là nơi có ưu thế về thu hút nguồn lực con người, nơi có năng suất lao động cao, luôn đổi mới công nghệ và có nguồn tài nguyên thiên nhiên dồi dào và đặc biệt là thể mạnh hoán đổi của đồng đô la Mỹ so với đồng Nhân dân tệ Trung Quốc.

Thứ hai, Trung Quốc trong thập niên tới chưa thể đuổi kịp Mỹ về tiềm lực, sức mạnh quân sự, từ công nghệ đến khả năng tác chiến trên không, biển, vũ trụ, và ở quy mô toàn cầu. Trung Quốc đã đuổi kịp Mỹ trong một số lĩnh vực như: viễn thông mạng 5G hay một phần của trí tuệ nhân tạo. Tuy nhiên, Mỹ vẫn vượt trội về công nghệ nguồn và có cơ sở nền tảng vững chắc hơn Trung Quốc trong cuộc đua này.

Thứ ba, Trung Quốc đang nỗ lực sử dụng “ngoại giao tiền bạc” và thành tựu của phát triển kinh tế để mở rộng tầm ảnh hưởng trên thế giới. Trên thực tế ảnh hưởng ngoại giao của Trung Quốc khá in đậm ở nhiều nước thuộc dự án BRI. Hơn nữa, mô hình “kinh tế thị trường xã hội chủ nghĩa Trung Quốc”, nhất là về thành tựu trong tăng trưởng kinh tế, xóa đói giảm nghèo cũng thu hút sự chú ý của nhiều nước, nhất là các nước đang phát triển.

⁴⁰ Trong khi đó, số người không tin tưởng vào Trung Quốc tăng nhanh từ 51,5% năm 2019 lên 60,4% năm 2020 và lên 63% năm 2021. Ngược lại số người không tin vào Mỹ giảm theo tỷ lệ tương ứng là 50,6%; 49,7% và 31,1%.

⁴¹ Theo thăm dò dư luận của PEW công bố ngày 10/06/2021 thì có tới 75% số người được hỏi thể hiện sự tin tưởng vào nước Mỹ dưới thời Joe Biden, cao vọt so với 17% dành cho Donald Trump. Ở Anh có tới 64% đánh giá tốt về nước Mỹ dưới thời Joe Biden, tăng thêm 23% so với con số dành cho người tiền nhiệm. Ở Pháp, Đức, Ý, con số đánh giá tốt về Mỹ cũng tăng ít nhất là 25% so với trước đó. 80% ở Hà Lan, 75% ở Australia và ở Nhật Bản coi Mỹ là “đối tác tin cậy” dưới thời Joe Biden.

Tuy nhiên, tham vọng và những hành động quyết đoán của Trung Quốc muốn nhanh chóng trở về với vị trí vượt trội, “Quốc gia trung tâm của thiên hạ” đang tác động xấu đến hình ảnh của Trung Quốc trong cộng đồng quốc tế. Trong khi đó, Mỹ từ khi Joe Biden lên cầm quyền đang nỗ lực “đưa nước Mỹ trở lại” phần nào lấy lại được ảnh hưởng, uy tín quốc tế của nước này bị suy giảm tương đối dưới thời Donald Trump. Mỹ đang và sẽ tiếp tục có sức cuốn hút mạnh về mô hình, cơ chế cho phép luôn đổi mới, sáng tạo, tạo ra giá trị mới cho phát triển.

Tài liệu tham khảo

1. Trần Khánh (2014), *Hợp tác và cạnh tranh chiến lược Mỹ - Trung ở Đông Nam Á ba thập niên đầu sau Chiến tranh Lạnh*, Nxb Thế giới, Hà Nội.
2. Trần Khánh (2020), “Về hành động địa chiến lược của Trung Quốc từ khi thực hiện cải cách mở cửa”, Tạp chí *Khoa học xã hội Việt Nam*, số 10.
3. Lưu Minh Phúc (2010), *Trung Quốc mộng - Tư duy nước lớn và định vị chiến lược thời đại hậu Hoa Kỳ*, Bộ Ngoại giao, Ban Lịch sử - Truyền thống ngoại giao (Sách dịch do Hoàng Như Lý biên tập), Hà Nội.
4. Cao Huy Thuận (2014), “Trung Quốc muốn gì”, *Thời đại mới* (Tạp chí *Nghiên cứu và Thảo luận*), số 31.
5. Cheng Ting-Fang and Lauly (2021), “US - China tensions knock 96% off of bilateral tech investment”, *Nikkei Asia*, September 20.
6. ISEAS - Yusof Ishak Institute (2021), *The State of Southeast Asia: 2021 Survey Report*.
7. Lowy Institute (2019), *Asia Power Index Key Findings 2019*, Lowy institute’s Engaging Asia Project, Australia, Level 3, 1 Bligh Street, Sydney NSW 200.
8. Lowy Institute (2020a), *Asia Power Index, Key Findings 2020*, Lowy institute’s Engaging Asia Project, Australia, Level 3, 1 Bligh Street, Sydney NSW 200.
9. Lowy Institute (2020b), *Part China*, Power.lowyinstitute.org.
10. Ngọc Ánh (theo CNBC) (2021), “Đanh tiếng toàn cầu Mỹ tăng vọt dưới thời Biden”, <https://vnexpress.net/danh-tieng-toan-cau-my-tang-vot-duoi-thoi-biden-4292554.html>, truy cập ngày 11/06/2021.
11. Ngọc Hà (2020), “Sức mạnh kinh tế: “Quân bài” giúp Trung Quốc soán ngôi Mỹ ở châu Á”, <https://baoquocte.vn/suc-manh-kinh-te-quan-bai-giup-trung-quoc-soan-ngoi-my-o-chau-a-131474.html>, truy cập ngày 14/12/2020.
12. Nguyễn Hải Hoàn (biên dịch) (2021), “Người Trung Quốc sùng bái và thách thức quyền lực”, <http://nghiencuuquocte.org/2021/09/28/nguoi-trung-quoc-sung-bai-va-thach-thuc-quyen-luc/>, truy cập ngày 28/09/2021.
13. Huy Hoàng (2021), “Nền kinh tế số của Trung Quốc tăng trưởng mạnh vào năm 2020, chiếm gần 40% GDP của nước này”, <https://congluan.vn/nen-kinh-te-so-cua-trung-quoc-tang-truong-manh-vao-nam-2020-chiem-gan-40-gdp-cua-nuoc-nay-post130838.html>, truy cập ngày 01/05/2021.
14. Hội đồng lý luận Trung ương (2021), “Liệu Trung Quốc có thể vượt Mỹ về công nghệ tiên tiến?”, <http://hdll.vn/vi/thong-tin-ly-luan-thuc-tien/lieu-trung-quoc-co-the-vuot-my-ve-cong-nghe-tien-tien.html>, truy cập ngày 10/06/2021.

15. Lê Huyền (theo CNBC) (2021), “Mỹ nói Trung Quốc không “hoàn toàn minh bạch” về Covid-19”, <https://vnexpress.net/my-noi-trung-quoc-khong-hoan-toan-minh-bach-ve-covid-19-4284049.html>, truy cập ngày 26/5/2021.
16. Nguyễn Việt Lâm (2020), “Cạnh tranh công nghệ Mỹ - Trung Quốc và một vài đề xuất tham chiếu cho Việt Nam”, <https://www.tapchiconsan.org.vn/the-gioi-van-de-su-kien/-/2018/815933/canh-tranh-cong-nghe-my---trung-quoc-va-mot-vai-de-xuat-tham-chieu-cho-viet-nam.aspx>, truy cập ngày 20/7/2021.
17. Lê Thị Thanh Loan (biên dịch) (2021), “Chuyên gia Mỹ: Sức mạnh quốc gia của Trung Quốc là viên ngọc”, <http://nghienquoccte.org/2021/07/20/chuyen-gia-my-suc-manh-quoc-gia-cua-trung-quoc-la-vien-vong/#more-40969>, truy cập ngày 20/07/2021.
18. Du Nam (theo Nikkei) (2021), “Mỹ thè đuôi kíp Trung Quốc trên mặt trận lượng tử”, <https://ictnews.vietnamnet.vn/kham-pha/my-the-duoi-kip-trung-quoc-tren-mat-tran-luong-tu-279224.html>, truy cập ngày 15/03/2021.
19. Trung Nhân (theo Telegraph) (2021), “Trung Quốc mất ưu thế trên bàn cờ chiến lược Covid-19”, <https://vnexpress.net/trung-quoc-mat-uu-the-tren-ban-co-chien-luoc-covid-19-4289028.html>, truy cập ngày 9/06/2021.
20. RFI (2020), “Chi phí quân sự thế giới tăng lên mức cao nhất từ thời Chiến tranh Lạnh”, <https://www.rfi.fr/vi/quốc-tế/20200427-chi-phí-quân-sự-thế-giới-tăng-lên-mức-cao-nhất-từ-thời-chiến-tranh-lạnh>, truy cập ngày 27/04/2020.
21. RFI (2021a), “Độc lập với công nghệ phương Tây: Những giới hạn trong chiến lược của Trung Quốc”, <https://www.rfi.fr/vi/tạp-chí/tạp-chí-kinh-tế/20210525-độc-lập-với-công-nghệ-phương-tây-chiến-lược-của-trung-quốc>, truy cập ngày 25/05/2021.
22. RFI (2021b), “Đảng Cộng sản Trung Quốc toàn trị trong thế công chống lại nền dân chủ”, <https://www.rfi.fr/vi/điểm-báo/20210701-đảng-cộng-sản-trung-quốc-toàn-trị-trong-thế-công-chống-các-nền-dân-chủ>, truy cập ngày 01/07/2021.
23. RFI (2021c), “100 năm Đảng Cộng sản Trung Quốc: Tập Cận Bình hứa tăng cường quân sự, thống nhất Đài Loan”, <https://www.rfi.fr/vi/châu-á/20210701-100-năm-đảng-cộng-sản-trung-quốc-tập-cận-bình-hứa-tăng-cường-quân-sự-thống-nhất-đài-loan>, truy cập ngày 01/07/2021.
24. RFI (2021d), “Thế giới tiếp tục có ấn tượng xấu về Trung Quốc”, <https://www.rfi.fr/vi/châu-á/20210701-thế-giới-tiếp-tục-có-ấn-tượng-xấu-về-trung-quốc>, truy cập ngày 01/07/2021.
25. Department of Defense USA (2020), “Military and security developments involving the People’s Republic of China 2020”-Annual Report to Congress, <https://media.defense.gov/2020/Sep/01/2002488689/-1/-1/1/2020-DOD-CHINA-MILITARY-POWER-REPORT-FINAL.PDF>, truy cập ngày 01/9/2020.
26. Global Firepower - 2021 World Military Strength Rankings, <https://www.globalfirepower.com>, truy cập ngày 30/07/2021.
27. Investopedia (2020), “Primary Drivers of the Chinese Economy”, <https://www.investopedia.com/articles/investing/042815/fundamentals-how-china-makes-its-money.asp>, truy cập ngày 20/5/2021.